

بررسی خدمات ارائه شده در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور

مریم زرقانی^۱، نیلوفر محقق^۲، محمدرضا علی بیک^۳، طاهره صادقی^۱، سمیه محبی^۳،
رعنا کوثری^۴

چکیده

زمینه و هدف: ارائه ی خدمات کتابخانه ای از طریق وب سایت ها با استفاده از فناوری های جدید توانسته است بسیاری از محدودیت های موجود برای ارائه ی خدمات از بین ببرد. هدف این مطالعه، تعیین وضعیت خدمات و منابع اطلاعاتی موجود در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور است.

روش بررسی: پژوهش در سال ۱۳۹۳ به صورت توصیفی انجام شد، جامعه ی آن شامل ۳۶ وب سایت کتابخانه مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور بود و ابزار پژوهش، چک لیست محقق ساخته بود و تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی و نرم افزار spss نسخه ۱۸ انجام شد.

یافته ها: موارد مربوط به فناوری های نوین، در ۸۳/۳٪ درصد از وب سایت کتابخانه ها "پست الکترونیک" ذکر شده بود و تنها در ۲/۸٪ از وب سایت ها "دسترسی به خدمات از طریق موبایل" موجود بود. در ۷۷/۸٪ از وب سایت ها "آموزش استفاده از کتابخانه" ارائه شده بود، اما در هیچ یک از آنها "آموزش حق تالیف الکترونیکی" وجود نداشت، که هر دو مولفه به خدمات آموزشی وب سایت ها مربوط می شد. موارد مربوط به انتشارات کتابخانه ای و کتابداری، در ۶۹/۴٪ از وب سایت ها "تازه های کتابخانه و مرجع" وجود داشت.

نتیجه گیری: با توجه به توسعه ی روز افزون فناوری های اطلاعاتی لازم است وب سایت کتابخانه ها به طور مرتب بازبینی شوند و از فناوری های جدید برای ارتقای آنها به کار گرفته شود.

واژه های کلیدی: وب سایت کتابخانه مرکزی، خدمات کتابخانه ای، دانشگاه های علوم پزشکی ایران

دریافت مقاله : مهر ۱۳۹۵

پذیرش مقاله : بهمن ۱۳۹۵

*نویسنده مسئول :

مریم زرقانی؛

دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی
تهران

Email :
mary.zarghani@gmail.com

^۱ کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^۲ مربی گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

^۳ کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی، بیمارستان موسوی زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران

^۴ کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

مقدمه

سایت ها و ارائه خدمات از این طریق با استفاده از فناوری ها و تکنولوژی های جدید اطلاعاتی بسیاری از محدودیت های زمانی و مکانی را برای ارائه ی خدمات از بین برده است و شاید یکی از مهم ترین راه هایی باشد که کتابخانه ها بتوانند به عنوان مرکز اطلاعات نقش و جایگاه خود را در عصر جدید حفظ کنند اما نکته ی اساسی در این میان چگونگی و کیفیت وب سایت هاست که نباید دور از نظر بماند (۴). عسگری و شعبانی نیز در ارتباط با خدمات مرجع الکترونیکی وب سایت کتابخانه های دانشگاهی، بیان کرده اند وب سایت ها در زمینه ی "خدمات ناوبری و پیوند به منابع الکترونیک" بهترین عملکرد را داشته اند، اما در هیچ یک از وب سایت ها "خدمت تراکنش همزمان" ارائه نکرده اند (۵). اصنافی و همکاران در نتایج پژوهش خود که به "بررسی وضعیت وب سایت کتابخانه ای دانشکده های دانشگاه شهید بهشتی پرداخته اند" اشاره کرده اند، میزان ارائه خدمات مرجع دیجیتال در وب سایت کتابخانه های مورد نظر متوسط به بالا بوده، اما فاصله عملکرد آنها با عملکرد وب سایت های کتابخانه ها در کشورهای پیشرفته چشمگیر می باشد (۶). در پژوهش های انجام شده در این زمینه، بیشتر به کاربرپسندی، خدمات مرجع پرداخته شده، اما مساله ی قابل بررسی که شاید کم تر مورد توجه قرار گرفته است اینکه چه خدماتی و منابعی از طریق وب سایت کتابخانه های دانشگاهی ارائه می شود. لذا هدف این پژوهش تعیین وضعیت خدمات و منابع اطلاعاتی ارائه شده در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور است. پژوهشگران در پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به سوالاتی از قبیل: نوع منابع موجود در وب سایت ها، خدمات ارجاعی و امانتی، قابلیت های جستجو، خدمات مرجع، آموزشی و انتشاراتی که از طریق وب سایت ها قابل دسترس است، بودند.

روش بررسی

مطالعه ی حاضر از نوع توصیفی - پیمایشی بود که به عنوان ابزار پژوهش، چک لیستی بر اساس مطالعات پیشین (۷و۸) طراحی شد. در نهایت چک لیست محقق ساخته، در دو بخش، بخش اول اطلاعات کتابخانه ای شامل (نام کتابخانه، آدرس وب سایت و تاریخ بررسی)، در بخش دوم مربوط به اطلاعات اصلی پژوهش در چند قسمت: منابع موجود (۱۰ عنوان) خدمات ارجاعی (۱۲ عنوان) خدمات مرجع و فناوری های نوین (۲۳ عنوان) خدمات آموزشی (۵ عنوان) ارائه شد. در مرحله ی آخر روایی چک لیست به تایید ۸ نفر از متخصصان علوم کتابداری و

ظهور فناوری های نوین در عرصه ی ارتباطات، تغییرات، شگرفی در حوزه ی خدمات اطلاع رسانی و کتابخانه ای به وجود آورده است. وب سایت ها از جمله فناوری های بسیار موثری بوده که جهت ارائه خدمات کتابخانه ای، مدیریت دانش، اشاعه ی اطلاعات و همگانی کردن خدمات مورد توجه کتابخانه ها قرار گرفته است. محتوای غنی شده ی وب سایت ها به مجموعه ی منابع، خدمات، تسهیلات، پشتیبانی مدیریتی و روزآمدسازی وب سایت وابسته است. این ویژگی ها در کل به آگاهی محتوای وب سایت کتابخانه ارجاع داده می شود، آگاهی محتوای وب سایت ها دلالت بر جنبه های کمی و کیفی اطلاعات فراهم آمده در وب سایت کتابخانه دارد. ارزیابی وب سایت های کتابخانه از طریق آگاهی محتوا یکی از روش هایی است که برای اندازه گیری سودمندی وب سایت ها استفاده می شود (۱).

منظور از صفحه های وب سایت صفحه ای است که دسترسی به انواع اطلاعات و خدمات کتابخانه را برای کاربران از طریق شبکه اینترنت فراهم می کند و وب را می توان یکی از مهم ترین تحولات عصر حاضر ارتباطات دانست. با ظهور اینترنت و به ویژه پیدایش شبکه جهانی وب انقلابی گسترده در ارائه خدمات اطلاع رسانی به کاربران رخ داده است به گونه ای که هم اکنون حجم وسیعی از اطلاعات از طریق وب قابل دسترس است. بدیهی است در چنین شرایطی تمامی سازمان های پویا در میان مجموعه تدابیری که به منظور حفظ استحکام روابط خود با مخاطبان خویش اندیشیده اند، استفاده از اینترنت و امکانات آن را به عنوان یکی از مناسب ترین، سریع ترین و در عین حال ساده ترین راهها جهت ایجاد ارتباط دوسویه میان سازمان و کلیه افراد و نهادهای ذی نفع برگزینند (۲)، Konnur و همکاران در همین زمینه گزارش کردند که وب سایت کتابخانه ها می تواند نقش های مختلفی داشته باشد. این وب سایت ها به عنوان ایستگاه های کاری برای کاربرانشان به عنوان نقطه دسترسی به پایگاه های اطلاعاتی خدمت می کنند و متون الکترونیکی، فهرست های آنلاین را به کاربران ارائه می کنند. این راهی است برای اینکه انتشارات و خدمات کتابخانه از طریق شبکه جهانی وب و منابع شبکه اینترنت بر اساس گزینش اطلاعات قابل دسترس شود (۳). عبدخدا بیان کرده است، یکی از ضروریات عنصر حضور پررنگ سازمان ها و مراکز در محیط های شبکه ای و به خصوص شبکه جهانی اینترنت، وب سایت پویا می باشد، در این میان کتابخانه ها نیز از این امر مستثنی نیستند. طراحی وب

ماه سال ۹۳ ارزیابی شد. اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از آمار توصیفی و نرم افزار spss نسخه ۱۸ تحلیل شد و یافته ها در قالب جداول ارائه گردید.

اطلاع رسانی رسید. جامعه ی پژوهش تعداد ۳۶ دانشگاه علوم پزشکی که دارای وب سایت کتابخانه مرکزی بودند، تعیین گردید. سپس براساس موارد تعیین شده در چک لیست، وب سایت کتابخانه ها در مدت ۲ ماه، از اول اردیبهشت ماه تا آخر خرداد

یافته ها

جدول ۱: توزیع فراوانی منابع موجود در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور

وضعیت منابع	وجود دارد		وجود ندارد		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
پایگاه های اطلاعاتی خریداری شده	۳۲	۸۸/۹	۴	۱۱/۱	۳۶
مجلات الکترونیکی انگلیسی	۲۸	۷۷/۸	۸	۲۲/۲	۳۶
مجلات الکترونیکی فارسی	۲۹	۸۰/۶	۷	۱۹/۴	۳۶
کتاب های الکترونیکی انگلیسی	۲۸	۷۷/۸	۸	۲۲/۲	۳۶
کتاب های الکترونیکی فارسی	۱۷	۴۸	۱۹	۵۲	۳۶
پیوند به پایگاه های اطلاعاتی علمی رایگان (open access) انگلیسی	۲۵	۶۹/۴	۱۱	۳۰/۶	۳۶
پیوند به پایگاه های اطلاعات علمی (open access) رایگان فارسی	۲۸	۷۷/۸	۸	۲۲/۲	۳۶
پیوند به پایگاه های اطلاعاتی آزمایشی	۱۲	۳۳/۳	۲۴	۶۶/۷	۳۶
پیوند به پایگاه های اطلاعاتی پایان نامه های داخلی	۱۹	۵۴	۱۷	۴۶	۳۶
پیوند به پایگاه های اطلاعاتی پایان نامه های خارجی	۲۴	۶۶/۷	۱۲	۳۳/۳	۳۶

پایگاه های اطلاعات به صورت آزمایشی لحاظ شده اند.

مطابق با جدول ۱، پایگاه های اطلاعاتی در بیشتر وب سایت کتابخانه ها وجود دارد، اما تنها در ۱۲ وب سایت،

جدول ۲: توزیع فراوانی خدمات ارجاعی موجود در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور

وضعیت خدمات ارجاعی	دارد		ندارد		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
پیوند به سایر کتابخانه های داخلی	۲۰	۵۵/۶	۱۶	۴۴/۴	۳۶
پیوند به کتابخانه های خارجی	۱۱	۳۰/۶	۲۵	۶۹/۴	۳۶
پیوند به دانشگاه های ارائه دهنده ی آموزش مجازی	۲	۵/۶	۳۴	۹۴/۴	۳۶
پیوند به لیست کتابخانه های داخل و خارج از کشور	۲	۵/۶	۳۴	۹۴/۴	۳۶
پیوند به لیست مجلات داخلی کتابخانه	۱۳	۳۶/۱	۲۳	۶۳/۹	۳۶
پیوند به لیست پایگاه های علمی	۰	۰	۳۶	۱۰۰	۳۶
پیوند به موتورهای جستجوی علمی	۴	۱۱/۱	۳۲	۸۸/۹	۳۶
پیوند به وب سایت ناشران	۰	۰	۳۶	۱۰۰	۳۶
خدمات ناوبری	۲	۵/۶	۳۴	۹۴/۴	۳۶
بولتن یا تابلوی اعلانات	۳۴	۹۴/۴	۲	۵/۶	۳۶
پیوند به پایگاه های اطلاعاتی کتابشناختی	۲۹	۸۰/۶	۷	۱۹/۴	۳۶
پیوند به منابع و پایگاه های موضوعی	۲۹	۸۰/۶	۷	۱۹/۴	۳۶

مطابق با نتایج جدول ۲، بولتن یا تابلوی اعلانات بیشترین خدمات ناوبری و پیوند به وب سایت ناشران بیشترین مواردی بوده که در وب سایت ها لحاظ نشده است.

جدول ۳: توزیع فراوانی خدمات امانت در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور

وضعیت	دارد		ندارد		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
خدمات امانتی	تعداد	درصد	تعداد	درصد	درصد
رزرو منابع	۱۸	۵۰	۱۸	۵۰	۱۰۰
امانت و پس دادن منابع	۱۰	۲۷/۸	۲۶	۷۲/۲	۱۰۰
امانت بین کتابخانه ای	۳	۸/۳	۳۳	۹۱/۷	۱۰۰
طرح غدیر	۰	۰	۳۶	۱۰۰	۱۰۰
طرح امین	۰	۰	۳۶	۱۰۰	۱۰۰
خدمات تحویل مدرک	۶	۱۶/۷	۳۰	۸۳/۳	۱۰۰

نتایج جدول ۳، نشان می دهد رزرو منابع بیشترین موردی است که در وب سایت کتابخانه ها تعریف شده است و طرح غدیر و امین نیز بیشترین مواردی هستند که در وب سایت ها تعریف نشده اند.

جدول ۴: توزیع فراوانی قابلیت های جستجو در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور

وضعیت	دارد		ندارد		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
قابلیت های جستجو	تعداد	درصد	تعداد	درصد	درصد
جستجوی ساده	۲۰	۵۵/۵۵	۱۶	۴۴/۴۵	۱۰۰
جستجوی پیشرفته	۲۸	۷۷/۷۷	۸	۲۲/۲۳	۱۰۰
جستجوی عبارتی	۱	۲/۷۷	۳۵	۹۷/۲۳	۱۰۰
عملگرهای بولی	۹	۲۵	۲۷	۷۵	۱۰۰
الگوی ریشه یابی کلمات	۰	۰	۳۶	۱۰۰	۱۰۰
امکان پالایش جستجو	۱۶	۴۴/۴۵	۲۰	۵۵/۵۵	۱۰۰
پیشنهاد کلیدواژه های مرتبط	۱	۲/۷۷	۳۵	۹۷/۲۳	۱۰۰
رتبه بندی نتایج	۲۲	۶۱/۱۲	۱۴	۳۸/۸۸	۱۰۰
جستجوی مروری	۵	۱۳/۸۹	۳۱	۸۶/۱۱	۱۰۰
شخصی سازی نتایج	۲۵	۶۹/۴۵	۱۱	۳۰/۵۵	۱۰۰
امکان جستجوی هستی شناسانه - محور(حرکت در سلسله مراتب موضوعات)	۲	۵/۵۶	۳۴	۹۴/۴۴	۱۰۰
مرور منابع	۸	۲۲/۲۳	۲۸	۷۷/۷۷	۱۰۰
جستجو بر اساس فرمت منابع	۲۳	۶۳/۹	۱۳	۳۶/۱	۱۰۰

یافته های جدول ۴ نشان می دهد که در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور، جستجوی پیشرفته بیشترین موردی است که در وب سایت ها لحاظ شده و الگوی ریشه یابی کلمات بیشترین موردی است که در وب سایت ها لحاظ نشده است. نیاز است برای بازیابی دقیق تر و بهتر اطلاعات مواردی از قبیل الگوی ریشه یابی کلمات، پیشنهاد کلیدواژه های مرتبط، جستجوی عبارتی، جستجوی مروری، امکان جستجوی هستی شناسانه - محور، در وب سایت ها لحاظ شود. همچنین در پاسخ به سوال پنجم این پژوهش، مشخص شد که کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور پست الکترونیک با ۸۳/۳ درصد، برای خدمات مرجع و خدمات RSS (Rich Site Summary) ۴۴/۴، آگهی رسانی جاری ۱۳/۹،

یافته های جدول ۴ نشان می دهد که در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی کشور، جستجوی پیشرفته بیشترین موردی است که در وب سایت ها لحاظ شده و الگوی ریشه یابی کلمات بیشترین موردی است که در وب سایت ها لحاظ نشده است. نیاز است برای بازیابی دقیق تر و بهتر اطلاعات مواردی از قبیل الگوی ریشه یابی کلمات، پیشنهاد

است که نقش مهمی در فرایند آموزش و پژوهش دارند. این شاهراه های اطلاعاتی توانسته اند در بین کاربران وب سایت ها، از جهت اعتبار منابع و خدمات جایگاه ویژه ای پیدا کنند (۳). با توجه به نقش مهم وب سایت کتابخانه مطابق با یافته های پژوهش، در مبحث منابع ضروری است پایان نامه، کتاب های الکترونیک، پایگاه های اطلاعاتی رایگان، در وب سایت ها قرار گیرند، تا علاوه بر خرید و تهیه پایگاه های مفید محتوای مناسب بر اساس خرید کنسرسیومی فراهم گردد. Pareek و Gupta نیز بر تهیه و در اختیار گذاردن محتوای مناسب در وب سایت کتابخانه تاکید کرده اند و محتوایی از قبیل: کتاب های الکترونیک، مجلات، پایگاه های اطلاعاتی، سی دی رام ها، نمایشگاه ها و سمینارهای آنلاین، دست نوشته ها، و نقشه ها را برای ارتقای محتوای وب سایت ها پیشنهاد می کنند (۹)، در پژوهش داستانی و همکارانش مشخص شده است که از نظر کاربران کیفیت وب سایت ها مربوط به ابعاد محتوا، تراکنش و امنیت، کاربردپذیری و تعامل خدمات می باشد (۱۰). اخوتی و همکارانش بیشترین مشکل وب سایت ها کتابخانه ای را مربوط به طراحی زیبایی شناسی و مینیمالیستی آنها دانسته اند (۱۱). قابلیت های جستجو در وب سایت کتابخانه یکی از مهم ترین بخش های وب سایت برای بازیابی اطلاعات می باشد، توانایی یک وب سایت به ارائه ی بارزترین قابلیت های کمی و کیفی در جستجو و دسترسی به منابع با در نظر گرفتن عواملی چون سرعت دسترسی، دقت و انطباق مطالب با هدف جستجو، زیبایی ظاهری، میزان ربط، انتقال جستجوها، اعلان نتایج دقیق با کمترین میزان ریزش کاذب اطلاعات، فعال بودن پیوندها و رابطه ها همگی به منظور دسترسی سریع و آسان و جلوگیری از سردرگمی جوینده ی اطلاعات بخشی از توانایی های یک وب سایت مناسب است. لذا به کار بردن مواردی که بازیابی دقیق تر را فراهم کند، در وب سایت ها امری لازم است. در نتایج این پژوهش نیز به غیر از کاربرد جستجوی ساده و پیشرفته، مواردی همانند الگوی ریشه یابی کلمات، جستجوی عبارتی، پیشنهاد کلیدواژه های مرتبط و سایر موارد لازم به ارتقا و اثرگذاری و موثر بودن وب سایت کمک می کند. Lqbal و Warraich نیز در پژوهش خود که موارد کاربر پسندی و رضایت کاربران از وب سایت را بررسی کرده اند، مانند توانایی یادگیری و کنترل و راهنمایی استفاده از وب سایت، اشاره کرده اند (۱۲). ارائه خدمات ارجاعی در وب سایت کتابخانه ها از دیگر توانایی های وب سایت هاست که یافته ها نشان می دهد که در وب سایت ها به مواردی از قبیل: پیوند به وب سایت ناشران، پیوند به لیست کتابخانه های داخل

فرم تماس با ما ۴۱/۷٪، سرویس راهنما ۵۵/۶٪، از کتابدار پیرس ۵۲/۸٪، گفتگوی همزمان (Chat) ۲۵٪، تلفن از طریق اینترنت (Voice Over Internet Protocol) ۱۹/۴٪، پادکست ۲۷/۸٪، ویدئو کست ۰٪، وب کست ۴۷/۲۳٪، کتابخانه ی من (پروفایل شخصی) ۵۰٪، سرویس پیام فوری ۲/۸٪، گروه بحث و نقد منابع ۲۲/۲٪، تالار گفت و گو ۰٪، فرم وبی ۰٪، راهنماها ۲۷/۸٪، ویدئو کنفرانس ۲/۸٪، خدمات (Alert) ۰٪، تورهای کتابخانه ای ۵/۶٪ و دسترسی به خدمات از طریق موبایل ۲/۸٪ را به خود اختصاص دادند.

در پاسخ به سوال ششم پژوهش مشخص شد، آموزش استفاده از کتابخانه با ۷۷/۸٪، در بیشتر وب سایت ها ارائه شده بود، در صورتی که آموزش حق تالیف الکترونیکی در هیچ یک از وب سایت ها تعریف نشده بود. موارد دیگر شامل آموزش استادان و دانشجویان (اطلاع یابی و نگارش مقالات علمی) ۲/۸٪، کارگاه های آموزشی برای کتابداران به صورت مجازی ۱۹/۴٪ و کارگاه های آموزشی برای کاربران (جستجو در پایگاه ها و اطلاع یابی) ۶۶/۷٪ را به خود اختصاص دادند.

بررسی انتشارات کتابخانه ای و کتابداری در وب سایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه های دولتی وزارت بهداشت نشان داد که تازه های کتابخانه و مرجع با ۶۹/۴٪، بیشترین مورد تعریف شده است و بروشور نیز با ۲/۸٪، بیشترین مورد تعریف نشده است. معرفی منابع و پایگاه ها و حیطه های موضوعی و مجلات مربوط به کتابخانه و کتابداری نیز هر یک به ترتیب ۴۱/۶۸٪ و ۱۱/۱٪ را به خود اختصاص دادند.

بحث

امروزه کتابخانه ها از امکانات گسترده ی اینترنت بسیار بهره برده اند و به واسطه ی آن دامنه ی خدمات و فعالیت های دسترس پذیری دانش را گسترش داده و به شکل پیوسته امکان تبادل و اتصال به زنجیره های خدمات و اشاعه ی دانش را فراهم کرده اند که منجر به توانایی تحقق شعار "دسترسی به بیشترین دانش در کمترین زمان خارج از محدودیت مکان" را فراهم ساخته است. وب سایت های کتابخانه ای طیف وسیعی از خدمات را در بر می گیرند، از این رو مدیران به اهمیت و تاثیر وب سایت ها برای ارتقای خدمات در مرکز اطلاعاتی خود متقاعد شده اند. با توجه به امکانات متنوع اینترنت مانند وب، کتابخانه ها توانسته اند از این امکان بهترین بهره را ببرند و فعالیت ها و خدمات خود را ارتقا دهند (۴). وب سایت کتابخانه های دانشگاهی بازنمونی از یک شاهراه اطلاعاتی غنی و مجموعه خدمات کتابخانه ای

در جهان، داشتن یک وب سایت پویا است (۴). در مقاله رشیدی نیز به اهمیت آموزش از طریق وب سایت ها اشاره شده است که این امر مستلزم فراگیری و شیوه استفاده از فناوری های وب ۲ در وب سایت کتابخانه ها توسط کتابداران می باشد (۱۵). بر این اساس بازبینی دوره ای وب سایت ها با توجه به تحقیقات انجام شده و نتایج این مطالعه امری ضروری به نظر می رسد تا وب سایت از پویایی و خدمات رسانی مناسبی برخوردار شود. در جهت انجام پژوهش محدودیت اساسی که پژوهشگران با آن روبرو بودند دسترسی به تمام صفحات وب سایت ها بود که در بعضی موارد سطح دسترسی تنها برای کاربران خاص همان دانشگاه تعریف شده بود.

نتیجه گیری

بر اساس یافته ها و نتایج و پژوهش های مرتبط، وب سایت کتابخانه ها باید برای ارائه ی خدمات در عصر حاضر و آینده ی پیش رو، به منظور مشارکت در مجامع علمی در جهان فعالیت نمایند. روزآمد نگه داشتن توانایی های کتابداران و کتابخانه ها، برقراری ارتباطات مستمر برای شناخت راه های جدید، استفاده و به کارگیری فناوری های نوین در جهان دوری کردن کتابخانه ها از ارائه خدمات تکنولوژی جزیره ای و به کار بردن هزینه های مناسب برای تهیه فناوری های مناسب موجب پویایی کتابخانه ها در استفاده از فناوری های روز و کارا برای ارائه خدمات بدون محدودیت زمانی و مکانی به استفاده کنندگان می شود. در این راستا نیاز است که وب سایت کتابخانه برای ارائه ی خدمات مناسب تر، همگام با وب سایت کتابخانه های برتر دنیا شود. لذا مواردی چون استفاده از بیشترین محتوای مفید و مناسب با نیاز کاربران، شیوه ها و قابلیت های جستجو، فناوری های نوین حاصل آمده از وب ۲ و وب ۳ که ارتباط را در دنیای امروزی سهل تر کرده است جزو لاینفک وب سایت های کتابخانه ای است که باید زمینه ی استفاده با ارائه ی خدمات به بهترین شکل صورت گیرد. لذا پیشنهاد می شود مواردی از قبیل: ارتقای وب سایت کتابخانه در جهت ارائه ی بیشترین محتوا برای کاربران، استفاده از فناوری های نوین در وب سایت کتابخانه ها و استفاده از برنامه های آموزشی در وب سایت کتابخانه ها جهت ارتقای مهارت های اطلاع یابی کاربران انجام شود.

و خارج، خدمات ناوبری، پیوند به موتورهای جستجو توجه چندانی نشده است. در همین ارتباط Gupta و Pareek بر خدمات ارجاعی و سیستم هدایت مناسب در وب سایت کتابخانه تاکید دارند که خدمات ارجاعی مناسب به مراجعه کنندگان و جامعه علمی تحت پوشش کتابخانه در وب سایت ها مورد توجه قرار گیرد (۹). خدمات امانت در وب سایت کتابخانه ای شامل مواردی همانند: خدمات تحویل مدرک و امانت بین کتابخانه ای می شود که با استفاده از آن دسترس پذیری اطلاعات در وب سایت ها آسان تر می گردد. در پژوهش مهدیان و همکاران نیز بر مساله دسترس پذیری تاکید شده است که میزان دسترس پذیری وب سایت کتابخانه های وزارت علوم زیر ۵۰ درصد است که با نتیجه ی مطلوب فاصله ی بسیار دارد (۱۳). همچنین اصنافی و همکاران در ارتباط با وضعیت وب سایت کتابخانه های دانشگاه شهید بهشتی بیان کرده اند که این وب گاه ها از لحاظ کارآمدی و کاربردپذیر بودن برای ارائه خدمات تا وب گاه های کارآمد فاصله زیادی دارند (۶). مطابق با این دو تحقیق و نتایج پژوهش حاضر در ارتباط با خدمات ارجاعی و وضعیت امانت، نیز مشخص شد که نیاز است در وب سایت ها فناوری های لازم و به روز به کار گرفته شود تا سطح دسترسی و خدمات رسانی آنها افزایش یابد. به کارگیری فناوری های نوین بسیار هزینه بر و گران به نظر می رسد بر این اساس مدیران در کتابخانه ها از پذیرش و به کارگیری آن امتناع می کنند در حالی که استفاده از فناوری های وب، ارتباطات و تبادل اطلاعات را برای ارائه خدمات کتابخانه ای و مرجع جهانی، آسان و زمینه ساز هر چه بیشتر ارتباط کاربران با کتابخانه شده است. خدمات آموزشی وب سایت ها نیز شرایط مناسبی ندارند. ارتقای وب سایت ها و بالا بردن سواد و مهارت های اطلاع یابی کاربران ضروری می باشد. علی بیک و همکاران نیز در ارزیابی کیفی وب سایت کتابخانه ها بیان کرده اند که وضعیت "کارایی" وب سایت ها در حد مطلوب و "قابلیت استفاده و قابلیت اجرایی" وب سایت ها در حد متوسط ارزیابی شده است که این مطالب حاکی از ارزیابی و بازنگری دوره ای وب سایت از لحاظ به روزکردن خدمات و منابع در جهت کارایی بالای وب سایت ها می باشد (۱۴). بر اساس نظر عبد خدا مهم ترین راه اتصال کتابخانه ها و سازمان های اشاعه دهنده ی اطلاعات به دسترسی پذیری دانش

منابع

1. Shukla A & Tripathi A. Establishing content awareness evaluation criteria for library websites: A case study of Indian academic library websites. *Annals of Library and Information Studies* 2010; 57(4): 403-16.

2. Mohammad Esmacil S. Survey applicability of industrial web sites of country. *Fasname Ketab* 2005; 16(1): 107-36[Article in Persian].
3. Konnur PV, Rajani S & Madhusudhan M. Academic library websites in Bangalore city, India: An evaluative study. *Library Philosophy and Practice* 2010; 8(3): 1-14.
4. Abde khoda H. Strategies for increasing library website traffic. *Ketabmah Koliyat* 2010; 13(6): 52-9[Article in Persian].
5. Asgari R & Shabani A. Assessment of electronic reference services of academic libraries website in the central area country. *National Studies on Librarianship and Information* 2012; 23(3): 6-20[Article in Persian].
6. Asnafi A, Arshadi H, Piri Z, Safazadeh S & Mirzaei M. Survey status of college and research center libraries web site in the Shahid Beheshti university. *Quarterly Journal of Epistemology* 2013; 6(21): 23-39[Article in Persian].
7. Kamali Z. Survey status of digital reference services on the website of center libraries in the Iran's state universities [Thesis in Persian]. Tehran: Iran University Medical of Sciences, School of Health Management and Information Sciences; 2011.
8. Zarghani M. Viewpoints managers and students of virtual learning center with respect to their preferences of virtual library services in government universities in Tehran [Thesis in Persian]. Tehran: Tehran University Medical of Sciences, School of Allied Medical Sciences; 2014.
9. Pareek S & Gupta DK. Academic library websites in Rajasthan: An analysis of content. *Library Philosophy and Practice Electronic Journal* 2013; 913(3-4): 1-22.
10. Dastani M, Azghandi M & Ekrami A. Quality assessment of Gonabad university of medical sciences website according to E-Qual model. *Journal of Modern Medical Information Sciences* 2015; 1(2): 52-61[Article in Persian].
11. Okhovati M, Karami F & Khajouei R. Exploring the usability of the central library websites of medical sciences universities. Available at: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0961000616650932>. 2016.
12. Lqbal M & Warraich N. Usability evaluation of an academic library website: A case of the university of the Punjab. *Pakistan Journal of Library & Information Science* 2012; 13(1): 1-11.
13. Mahdiyan M, Shahbazi S & Niknejad M. Survey skills for use of electronic databases and digital libraries as one of the aspects of information literacy in post graduate students. *Quarterly Journal of Epistemology* 2012; 5(17): 61-9[Article in Persian].
14. Alibyk MR, Jamshidi Orak R, Haji Zeinolabedini M & Pashazadeh F. Qualitative evaluation of central library's web sites of medical universities in Iran with WEBQEM. *Journal of Health Administration* 2011; 13(43): 63-77[Article in Persian].
15. Rashidi E. Web 2 & librarians of Kermanshah university of medical sciences. *Journal of Information Technology Sciences and Technology* 2015; 1(1): 121-40.

Services Provided on the Websites of Central Libraries at Universities of Medical Sciences in Iran

Zarghani Maryam¹ (M.S.) – Mohaqeq Niloofar² (M.S.) – Alibeik Mohammad Reza² (M.S.) – Sadeqi Tahereh¹ (M.S.) – Mohebbi Somayye³ (B.S.) – Kosari Ra'na⁴ (B.S.)

1 Master of Science in Medical Library and Information Sciences, School of Allied Medical Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2 Instructor, Medical Library and Information Sciences Department, School of Health Management and Information Sciences, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

3 Bachelor of Science in Librarianship and Information Sciences, Zanjan Mousavi Hospital, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

4 Bachelor of Science in Medical Library and Information Sciences, School of Allied Medical Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Abstract

Received: Sep 2016

Accepted: Jan 2017

Background and Aim: The application of information technology for the delivery of library services through websites has removed many temporal and spatial limitations. This study aimed to identify the available services and resources on the websites of central libraries at universities of medical sciences in Iran.

Materials & Methods: The population of this descriptive study comprised 36 central-library websites of medical universities in Iran. A researcher-made checklist was used to collect data, which were then analyzed through descriptive statistics using SPSS 18.

Results: According to the findings, “electronic mail”, “access to services via mobile” and “how-to-use-a-library instructions” were mentioned as modern technologies in 83.3%, 2.8% and 77.8% of websites, respectively. However, nothing was found on “e-learning copyright”. Concerning librarianship and library publications, 69.4% of websites included “new library sources and references”.

Conclusion: Considering the daily development of information technology, it is essential to regularly revise library websites and employ new technologies to enhance them.

Keywords: Central Library, Websites, Library Services, Universities of Medical Sciences in Iran

* Corresponding Author:
Zarghani M;
Email:
mary.zarghani@gmail.com